

Woongroepen

Lilian Jans-Beken (2022)

Samengesteld voor de LOI

Woongroepen of leefgroepen zijn er voor vele cliëntgroepen die vanwege psychische of lichamelijke problematiek niet thuis wonen. Dit kunnen woonvormen zijn in de jeugdzorg, de forensische of verslavingszorg, gehandicaptenzorg en geriatrische zorg. Kinderen en adolescenten worden soms uit huis geplaatst omdat ouders afwezig zijn of niet goed voor hun kinderen kunnen zorgen door problemen met het kind of de ouder zelf. Ook volwassenen kunnen vanwege een psychische aandoening, een verstandelijke beperking of bijvoorbeeld een verslaving hulp nodig hebben en in een woongroep terecht komen. Ouderen raken soms in een woongroep vanwege geriatrische problemen zoals dementie of gewoon vanwege de achteruitgang die hen beperkt in hun eigen dagelijkse zorg. Recent gaan ook steeds meer ouderen bij elkaar wonen om zo in de toekomst te zorg voor elkaar en eenzaamheid te bestrijden. De sociaal werker kan in al deze settings terecht komen.

Net als bij groepen die tijdelijk bij elkaar zijn, zijn de drie psychologische basisbehoeften van toepassing op cliënten die in een woongroep wonen: autonomie, competentie en verbondenheid. Behalve aandacht voor de drie psychologische basisbehoeften is het ook fijn als mensen in een vaste groep kunnen leven. Vaste groepen geven cliënten veiligheid en de mogelijkheid om zich terug te trekken uit het grote geheel omdat ze bij terugkomst in de groep weer dezelfde plek als voorheen kunnen innemen zonder dat het socialisatieproces opnieuw zou moeten. Andere stabiliserende factoren zijn vaste woonbegeleiders en het kunnen beschikken over een eigen privéruimte.

Sociale vaardigheden

Elke groep is bij uitstek plek waar cliënten hun sociale vaardigheden kunnen uitproberen en verbeteren. Denk maar aan de ander vragen om samen activiteiten te ondernemen, zelf initiatieven te nemen en te kijken hoe anderen daarop reageren, ruzie maken met anderen en het weer goed maken, en soms compromissen sluiten.

Imitatie van (sociaal) gedrag speelt binnen een groep een prominente rol. Al vanaf de leeftijd van 1 jaar kijken kinderen naar elkaars gedrag in een groep en zijn ze geneigd om elkaar na te doen. Kijken naar elkaar en elkaar nadoen vormt de basis van het leren van sociale vaardigheden. Ook later kijken mensen sociaal gedrag van elkaar af. Niet alleen positief sociaal gedrag wordt zo geleerd, maar ook negatief sociaal gedrag: spullen afpakken, slaan en schelden, iemand buitensluiten. Een belangrijke taak van een groepsbegeleider is ervoor zorgen dat positief sociaal gedrag in de schijnwerpers komt te staan.

Mensen hebben een duidelijke voorkeur voor bepaalde anderen om met elkaar om te gaan, ze hebben een klik, en met deze mensen kunnen ze vriendschappen sluiten. Vrienden praten en lachen meer met elkaar dan met mensen die hen niet zo goed liggen of die (nog) onbekend zijn. Vrienden zijn sterk op elkaar gericht en helpen en beschermen elkaar. Ze ontwikkelen of delen dezelfde interesses en versterken elkaars gedrag, zowel positief als negatief. Tot de leeftijd van 3 jaar hebben kinderen geen voorkeur voor vrienden; dit mogen alle geslachten zijn. Vanaf 3 jaar spelen kinderen nog wel gemengd maar zoeken meisjes in een gemengde groep bij voorkeur andere meisjes op en spelen jongens bij voorkeur met andere jongens. Vanaf 7 jaar komen vooral vriendschappen tussen mensen van hetzelfde geslacht voor. Ook in een woongroep dient hiervoor aandacht te zijn zodat iedere bewoner de kans krijgt om vriendschappen te sluiten.

Conflicten horen erbij in een woongroep. Jonge cliënten hebben in de groep vaak kleine, kortdurende conflicten die zich meestal vanzelf oplossen. Ingrijpen door de groepsbegeleider werkt dan eerder versturend dan positief. Het aantal conflicten neemt af naarmate cliënten ouder worden. Ingrijpen door de groepsbegeleider is niet altijd nodig. Wel hebben sommige cliënten de groepsbegeleider nodig om te leren hoe zij compromissen kunnen sluiten. Het kunnen benoemen van irritaties binnen de woongroep zonder de ander aan te vallen, is iets wat iedereen kan leren. Het helpt om regelmatig waardering voor elkaar uit te spreken; iemand die regelmatig een compliment krijgt zal ook eerder kritiek accepteren.

Sommige cliënten zijn sociaal onhandig en begrijpen de spelregels van het sociaal verkeer tussen mensen niet goed. Dit kan komen door gebrek aan ervaring in de omgang met anderen omdat ze altijd afgeschermd van anderen bij hun ouders hebben gewoond of door hun aandoening zoals een autismespectrumstoornis. Als het cliënten niet lukt om hun psychologische basisbehoeften te bevredigen, zelf of door de woonbegeleiding, dan kunnen ze zich terugtrekken (*social withdrawal*) of ze ontwikkelen storend gedrag waardoor ze aandacht krijgen. Als het cliënten niet lukt om bij de groep te horen dan kan het zijn dat ze een negatief zelfbeeld ontwikkelen wat vanzelfsprekend van grote invloed kan zijn op hun sociale relaties. Deze mensen verdienen aandacht van de woonbegeleider om ervoor te zorgen dat ze toch een plek binnen de groep krijgen. Het is hierbij belangrijk om onderscheid te maken tussen sociale onhandigheid en *social withdrawal* en cliënten die graag alleen zijn en hier regelmatig behoefte aan hebben. Deze cliënten doen dit vanuit een positieve basis omdat zij wel bij de groep horen. De groep accepteert dat deze persoon graag alleen is of andere interesses heeft.

Een groep biedt de kans, en ook een uitdaging, om cliënten met uiteenlopende karakters en kenmerken in contact te brengen. Dit kan een verrijking zijn van de leefwereld van cliënten en het biedt de kans op het vergroten van tolerantie, acceptatie en respect voor anderen. Denk aan het ontmoeten van mensen met psychische en/of lichamelijke beperkingen, verschillende culturele of etnische achtergronden, met cliënten van de andere sekse, of een andere persoonlijkheid.

Het verblijf in een groep helpt cliënten bij het ontdekken wie zij zijn, wie zij willen zijn en wie zij niet willen zijn. Daarmee draagt de groep bij aan de ontwikkeling van de eigen identiteit. Cliënten, jong en oud, ontdekken hoe anderen hen ervaren, wat hun talenten of zwakke punten zijn en wat ze belangrijk vinden. Ze observeren gedrag van anderen en kunnen dat als voorbeeld nemen voor zichzelf. Ruwweg kun je stellen dat jonge cliënten vooral bezig zijn om op elkaar te lijken en hoe ouder ze worden, hoe meer het voor cliënten van belang is zich van elkaar te onderscheiden. En ook: hoe meer zij zich voor de ontwikkeling van hun identiteit aan de eigen seksegroep spiegelen.

Groepssfeer

In iedere groep zijn groepsprocessen gaande en ze bevinden zich in verschillende ontwikkelingsniveaus. Cliënten hebben binnen de groep invloed op elkaar zowel bij het ontstaan van de groep en als de groep al langer bij elkaar is. Van een groep kan een positieve of een negatieve invloed uitgaan. Positieve invloed is bijvoorbeeld dat cliënten plezier met elkaar hebben en veel van elkaar leren. Een groep met negatieve invloed zorgt ervoor dat cliënten ruzie maken of niet voor hun mening durven uitkomen. Alle groepsbegeleiders streven naar groepen waarvan een positieve invloed uitgaat op de leden en henzelf. Dit worden ook wel positieve groepen genoemd, of groepen met een positief groepsklimaat.

Kenmerkend voor een positieve groep is dat cliënten de ruimte krijgen voor eigen initiatieven en dat iedereen een plek en rol binnen de groep krijgt die passend is. In een positieve groep kunnen zeker cliënten met negatief gedrag aanwezig zijn, maar zij domineren de omgang tussen de groepsleden niet. In een positieve groep kunnen ook conflicten ontstaan maar er is binnen de groep de wil om er samen uit te komen. In een positieve groep voelen cliënten zich prettig. Een positief groepsklimaat is belangrijker voor het welzijn van cliënten dan goede individuele begeleiding van de cliënten. Een groepsbegeleider voelt zich prettig en welkom in een positieve groep.

Hieronder staan de belangrijke kenmerken van een positieve groep op een rijtje:

- Geeft een prettig gevoel aan de cliënten en aan de groepsbegeleider;
- Bevat veel onderlinge relaties tussen de cliënten;
- Geeft ruimte aan verschillende karakters en rollen;
- Maakt dat storend gedrag wordt opgevangen en niet wordt overgenomen;
- Maakt dat bij conflicten de wil om eruit te komen overheerst.

In een negatieve groep werkt de groep als geheel ongunstig uit op de onderlinge relaties maar het betekent niet dat cliënten individueel vooral negatief gedrag vertonen. In een negatieve groep zie je dat dezelfde conflicten steeds weer oplaaien. Binnen de groep zijn een of meerdere cliënten die de anderen hun wil opleggen en dat lukt ze ook nog vaak omdat mensen nou eenmaal gevoelig zijn voor groepsdruk. Cliënten kunnen alleen aan die groepsdruk ontsnappen door een subgroep te vormen en hun eigen gang te gaan. Cliënten kunnen alleen aan de groepsdruk ontkomen, door een subgroep te vormen en hun eigen gang te gaan. In een negatieve groep zijn vaak een of meer zondebokken die slachtoffer worden van pesterijen of uitsluiting. De woonbegeleider heeft hierin de taak om deze cliënten te ondersteunen om een positieve plaats en rol binnen de groep te krijgen. De groepsbegeleider voelt zich binnen een negatieve groep vaak niet prettig en heeft het gevoel de grip op de groepsprocessen te verliezen. Cliënten zullen ook niet snel naar de woonbegeleider toekomen om te vertellen wat er binnen de groep aan de hand is. In een negatieve groep voelen groepsbegeleiders zich vaak wat bedrukt of gespannen en zijn zij voortdurend nodig als ordebewaker.

Hieronder staan de belangrijke kenmerken van een negatieve groep:

- Geeft een onprettig gevoel aan de groepsbegeleider;
- Heeft vaak een ruzieachtige toon in de onderlinge communicatie;
- Bevat weinig onderlinge relaties tussen de cliënten;
- Maakt dat storend gedrag besmettelijk is en gemakkelijk wordt overgenomen;
- Maakt dat dezelfde conflicten steeds weer oplaaien.

Er zijn een aantal standardeisen voor groepsbegeleiders binnen woongroepen:

- Aandacht hebben voor individualiteit en normaliteit, behandel de cliënt zo normaal mogelijk;
- Beheersen van het gedrag van alle bewoners door het bieden van een veilige omgeving, een respectvolle en empathische bejegening en gedragsregulering, toon begrip en bied een luisterend oor;
- Betrekken van de cliënt en zijn systeem bij besluitvorming rondom zorg, neem geen besluiten zonder hun instemming;

- Aandacht hebben voor alle leefgebieden zoals onderwijs, sociaal netwerk, gezondheid, vrije tijd, financiën en werk;
- Aandacht hebben voor andere zaken zoals hygiëne, voeding en uiterlijk;
- Zorgen voor een veilige omgeving zowel fysiek om ongelukken te voorkomen en psychisch om pesten en verbaal/fysiek geweld te voorkomen;
- Aandacht hebben voor contact tussen cliënt en zijn systeem;
- Zorg als begeleider ervoor dat je handvatten of richtlijnen krijgt om de veiligheid van jezelf, de groep en collega's te garanderen om handelingsverlegenheid op cruciale momenten te voorkomen.

Vijf aspecten groepssfeer

De groepsbegeleider kan het groepsklimaat in de eigen groep als positief of negatief typeren met vijf aspecten:

1. Algemene sfeer
Hoe is de sfeer in de groep? Is deze positief: ondersteunend, warm, rustig, vrolijk, enthousiast, taakgericht, tolerant? Of juist negatief: onverschillig, vijandig, onrustig, afwerend, intolerant, niettaakgericht? Ook de wijze waarop nieuwe cliënten in de groep worden opgenomen zegt veel over de groepssfeer. Als alle nieuwe cliënten zich moeten 'invechten', is dit geen goed teken. In een positief groepsklimaat overheerst welwillendheid en nieuwsgierigheid naar een nieuwe cliënt.
2. Onderlinge relaties
Hoe zijn de relaties tussen de cliënten? Let hierbij ten eerste op het aantal vriendschappelijke relaties en het aantal cliënten dat onderlinge conflicten heeft. In een groep met een positief groepsklimaat zijn meer vriendschappen tussen cliënten onderling dan in groepen met een negatief groepsklimaat.
3. Onderlinge communicatie
Hoe verlopen de interacties tussen de cliënten in de groep? Is er vooral positieve uitwisseling? Of overheersen negatieve uitingen? En is er veel of weinig onderlinge communicatie? Veel communicatie wijst op een positief groepsklimaat.
4. Rollen in de groep
In een groep met een positief groepsklimaat zijn er veel verschillende rollen, waardoor elke cliënt een plekje kan vinden. Er zijn meestal een of twee gezagsdragers, cliënten die met initiatieven komen, waar anderen enthousiast van raken, cliënten die een knoop doorhakken. Er zijn ook altijd sociale en zorgzame cliënten die anderen behulpzaam zijn en zorgen dat iedereen kan meedoen en cliënten troosten. De grapjas, de cliënt die zorgt voor plezier in de groep, is ook een bekende rol, die vooral tot bloei kan komen in een positief groepsklimaat. Een negatief groepsklimaat zorgt ervoor dat er maar weinig rollen zijn: er is een machthebber en de rest volgt of trekt zich terug.
5. Samenhang in de groep
Wanneer cliënten elkaar kennen, betrokken zijn bij elkaar, praten over 'wij', en samen aan taken werken, is sprake van samenhang of groepscohesie. Een gebrek aan groepscohesie blijkt als cliënten elkaar afwijzen, niet bereid zijn om met elkaar samen te werken, en veel cliënten die zich alleen op de eigen subgroep richten. Groepscohesie ontstaat gemakkelijker wanneer veel cliënten in de groep bevriend zijn. Vooral cliënten die met veel verschillende cliënten in de groep bevriend zijn, dragen bij aan groepscohesie. Ze verbinden de losse vriendenkoppels. Een andere bron van groepscohesie is draagvlak voor het doel van de

groep. Een groep cliënten die gezamenlijk werkt aan de gezamenlijke maaltijd ontwikkelt groepscohesie. Daarom zet een groepsbegeleider graag een groep samen aan het werk.

Een analyse van bovenstaande aspecten kan een groepsbegeleider helpen bij het aanbrengen van verbeteringen in de groepssfeer. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de onderlinge communicatie vaak een negatieve toonzetting heeft of erg summier is, terwijl de groepscohesie wel aanwezig is. Dan ligt het voor de hand om vooral naar stimulans voor verbetering en verrijking van de onderlinge communicatie te zoeken. En als een groepsbegeleider tot de conclusie komt dat de karakters van een aantal cliënten in de groep niet tot hun recht komen, dan kan deze proberen om die cliënten meer te ondersteunen om zichzelf te laten zien zodat zij een duidelijker rol krijgen in de groepsdynamiek. Het is mogelijk om bij problemen de bovenstaande aspecten te gebruiken voor het maken van een observatieformulier voor de woongroep.

Een positieve groep creëren

Groepsbegeleiders hebben verschillende middelen om het groepsklimaat te verbeteren. Het belangrijkste is het vestigen van positieve groepsnormen en aandacht voor het gespreksklimaat.

Groepsnormen

Groepsnormen zijn richtlijnen voor gedrag in de groep. Het zijn de codes in de groep die de cliënten als vanzelfsprekend volgen. Denk aan het rekening houden met de wensen van anderen of dat ze elkaar helpen. De meeste groepsnormen werken pas goed als de cliënten ze hebben geïntegreerd in hun eigen waardensysteem: dat wil zeggen als ze zelf vinden dat het zo hoort in deze groep. De groepsbegeleider kan dit proces ondersteunen. Je kunt de groepsnormen voor gedrag niet opleggen of samen afspreken, want dan gelden ze niet meer zodra de groepsbegeleiding weg is. Niet alle groepsnormen hoeven expliciet benoemd of afgesproken te worden. In sommige groepen zijn ze gewoon vanzelfsprekend. Dat komt omdat veel cliënten vanuit hun opvoeding al normen voor de omgang met elkaar meebrengen. Cliënten vinden het bijvoorbeeld normaal dat je een ander helpt als deze in nood is. Dit doen ze zonder dat dat expliciet is afgesproken. Daarom spreekt men ook wel van ongeschreven groepsnormen.

De werking van groepsnormen is het beste te begrijpen door vanuit het perspectief van een nieuwe cliënt naar de groep te kijken. Als er een nieuwe cliënt in de groep komt, dan komt de groep weer in een nieuwe ontwikkelingsfase: de oriëntatiefase. In deze fase probeert de nieuwe cliënt de codes in de groep te achterhalen door te weten te komen hoe de andere groepsleden met elkaar omgaan. Een cliënt probeert uit het gedrag van de andere cliënten af te leiden hoe het er in de groep aan toegaat en probeert zich gewoonlijk zo veel mogelijk aan te passen. De behoefte zo snel mogelijk bij de groep te horen is groot. Dat is dan ook precies de reden waarom ongeschreven groepsnormen zo moeilijk te veranderen zijn als ze eenmaal zijn gevestigd. Ze houden zichzelf in stand. De behoefte 'erbij te horen' leidt tot groepsdruk om een afwijkende mening op te geven. Wanneer dat alsmaar niet lukt, volgt vaak uitsluiting.

Als negatieve groepsnormen zich eenmaal hebben gevestigd, is het voor een groepsbegeleider moeilijk om deze om te buigen. Dat lukt niet altijd door er als groepsbegeleider er bovenop te zitten. Soms is er geen andere oplossing dan de samenstelling van een groep te wijzigen. Pas als de groep ingrijpend van samenstelling verandert is er weer kans op het vestigen van positieve groepsnormen. Dit kan bijvoorbeeld wanneer een dominante leider met negatieve invloed uit de groep is geplaatst, of er een nieuw groepje positief ingestelde cliënten in de groep komt.

Hoe kan de groepsbegeleider nu werken aan het ontstaan en in stand houden van positieve groepsnormen? Geef positief ingestelde cliënten het voortouw. In elke groep bevindt zich een aantal

cliënten dat zich positief en sociaal opstelt. Zij fungeren ongemerkt als model voor de andere cliënten en trekken hen mee in positief gedrag. Deze 'leiders' vormen het cement in een positieve groep. De groepsbegeleider hoeft alleen te zorgen dat deze cliënten hun positieve rol kunnen vervullen, Zo krijgt agressie of onverschilligheid minder kans om tot groepsnorm te worden. De groepsbegeleider kan een aantal positieve groepsnormen benoemen. Je kunt kijken of ze spontaan in de groep voorkomen en er dan op wijzen en een gesprek in de groep over beginnen. De groepsbegeleider kan een positieve groepsnorm ook benoemen, als die norm ontbreekt in de groep.

Modeling is een goede manier om normen over te brengen. De groepsbegeleider kan als model voor positieve onderlinge omgang dienen. De cliënten zien het wenselijke gedrag terug bij de groepsbegeleider. Belangrijk is dat de groepsbegeleider zelf een rustige, vriendelijke en vrolijke uitstraling heeft en goed en onbevooroordeeld kan luisteren. Daardoor ontstaat in de groep ook sneller een opgewekte sfeer. Het is van belang om te beseffen dat het gedrag van de cliënten vaak een spiegel is van het gedrag van de groepsbegeleider. Een groepsbegeleider die schreeuwt of half luistert, kan verwachten dat cliënten dat gedrag overnemen. Een groepsbegeleider die vooral boos of nors kijkt zal om zich heen die gezichtsuitdrukking bij de cliënten terugvinden. Voor het vestigen van positieve groepsnormen is het van belang om duidelijk te maken dat bepaald gedrag niet thuishoort in de groep, zonder de betreffende cliënt te noemen. Een cliënt voor schut zetten in de groep helpt niet. Expliciete regels voor de omgang dragen bij aan een positief groepsklimaat.

Een groepsregel is een gedragsregel die eenduidig omschrijft waaraan cliënten en groepsbegeleiders zich moeten houden. Groepsregels gaan over de omgang met elkaar, maar bijvoorbeeld ook over het gebruik van de ruimte en het keukengerei. Enkele vuistregels waaraan groepsregels moeten voldoen:

- De regels opstellen in overleg met de cliënten: cliënten maken zich de regels meer eigen wanneer zij meedenken bij het opstellen en dit is onderdeel van de invloedsfase van groepsontwikkeling;
- De regels positief formuleren: Liever 'geboden' formuleren in plaats van 'verboden'. De hersenen hebben problemen met het woord 'niet'. Zo kun je beter afspreken dat je van elkaar spullen afblijft dan 'niet stelen'.
- Het aantal regels beperken: een grote hoeveelheid regels kan niemand onthouden. Een vuistregel is om er maximaal tien te maken;
- De regels zichtbaar maken: ze hangen op de muur of ze worden uitgebeeld door foto's of pictogrammen;
- Het nut van de regels goed uitleggen: cliënten en groepsbegeleider kunnen elkaar uitleggen waarom een regel wordt ingevoerd en waarom er waarde aan wordt gehecht;
- De regels regelmatig in de groep bespreken: nieuwe cliënten moeten ook betrokken kunnen zijn en regels verliezen soms hun nut in een nieuwe situatie;
- De regels flexibel toepassen: er is een uitzondering op de regel mogelijk, mits dat is uit te leggen aan de cliënten. Bijvoorbeeld: een cliënt met een zware verstandelijke beperking die niet lang kan stilzitten, hoeft als enige niet te wachten op de anderen tijdens het eten.

Nieuwe cliënten die op de woongroep komen zijn altijd gespannen en onzeker en het kan ook voor spanning en onzekerheid bij de al aanwezige bewoners veroorzaken. Het helpt in die situatie als de groepsbegeleider de nieuwe cliënten concrete en duidelijke informatie geeft over de gang van zaken in de groep. Dergelijke aanwijzingen voorkomen dat cliënten zich onzeker voelen over onnodige dingen. Een andere methode om nieuwe cliënten houvast te geven is om hen de eerste paar dagen een 'maatje' in de groep te geven die tot taak heeft de nieuwe bewoner allerlei zaken uit te leggen.

Gespreksklimaat

Het vestigen van een positief gespreksklimaat vereist dat de groepsbegeleider in staat is een veilige sfeer te creëren, waarin cliënten persoonlijke zaken naar voren durven te brengen. Daarbij helpt het om zelf voorop te gaan en tot enige 'zelfonthulling' over te gaan, dus wel eens iets over jezelf vertellen. Een groepsbegeleider kan zorgen voor een gespreksklimaat dat uitnodigt tot wederzijds vertrouwen door de volgende acties:

- Zichzelf te zijn: De groepsbegeleider kent zichzelf goed en is open en eerlijk, zonder de grens tussen privé en professioneel handelen uit het oog te verliezen;
- Empathie te tonen: De groepsbegeleider is oprecht geïnteresseerd in het leven van de groepsleden en probeert zich voor te stellen in wat voor omstandigheden de cliënten leven en gaat respectvol met hen om;
- Te luisteren en door te vragen: De groepsbegeleider is geïnteresseerd in de meningen en overtuigingen van de cliënten en is bereid en in staat de eigen overtuigingen ter discussie te stellen. De groepsbegeleider weet cliënten verbaal en non-verbaal aan te moedigen om door te praten en kan goed samenvatten wat zij bedoelen te zeggen;
- Humor in te zetten: Door op een goed getimed moment een grapje te maken, doorbreekt de groepsbegeleider olopende spanning in de groep, of beëindigt een conflict. De groepsbegeleider beseft de waarde van zelfrelativering en weet hiervoor de juiste momenten te kiezen;
- Grenzen aan te geven: De groepsbegeleider maakt met de groep afspraken over gewenst en ongewenst gedrag, zodat duidelijk is wat er van de groepsleden wordt verwacht en wat de consequenties zijn van het niet nakomen van afspraken. Grenzen geven bescherming aan de cliënten.

Bij het maken van een groepsindeling moet over verschillende zaken een beslissing worden genomen zoals:

- Groepsgrootte;
- Aantal cliënten per groepsbegeleider (ratio);
- Samenstelling van de groep
- Stabiliteit van de groep

Voor een goed groepsklimaat waarin iedere cliënt zich veilig voelt en tot zijn recht kan komen, is het aan te raden niet met te grote groepen te werken. Mocht er door omstandigheden toch sprake zijn van een grote groep dan bereikt men een betere situatie door gelegenheid te geven om in subgroepen bezig te zijn. Voorwaarde hiervoor is uiteraard het beschikken over voldoende ruimte. De groeps grootte heeft invloed op de soort en de hoeveelheid interactie en relaties tussen de groepsleden. Uit onderzoek blijkt dat cliënten die toch al vaak het woord nemen ook in een grote groep wel tot hun recht komen, terwijl de stillere cliënten zich nog meer dan in een kleine groep naar de achtergrond laten dringen. Dit heeft tot gevolg dat het verschil tussen spraakzame en zwijgzame groepsleden steeds groter wordt. In een grote groep zijn de stille groepsleden vaker ontevreden over het groepsklimaat omdat ze vinden dat ze te weinig inbreng hebben gehad. Een groepsbegeleider doet er dan ook goed aan de stille cliënten te betrekken en nadrukkelijk om hun mening te vragen. Hoe kleiner de groep, hoe meer de kans op het ontstaan van affectieve banden en intensieve sociale contacten.

De verhouding tussen cliënten en groepsbegeleiding is afhankelijk van het ontwikkelingsniveau en zorgintensiteit van de cliënten. Hoe lager het ontwikkelingsniveau en hoe hoger de zorgintensiteit hoe meer groepsbegeleiders nodig zijn op een groep.

Bij het indelen van groepen is de samenstelling niet altijd bewust te sturen. Het meest bekende criterium voor een evenwichtige samenstelling is de leeftijd van cliënten of de zorgintensiteit van cliënten. Daarnaast kan ook gekeken worden naar individuele kenmerken van een persoon. Als er al een aantal dominantere cliënten in een woongroep wonen, is het niet wenselijk nog een cliënt te plaatsen die ook dominant is.

Voor het creëren van een gevoel van veiligheid en het vormen van vriendschappen zijn vaste en stabiele groepen van belang. In de meeste gevallen kennen groepen een vaste samenstelling: in een instelling voor begeleid wonen met mensen met een licht verstandelijke beperking komt de cliënt iedere dag dezelfde bewoners tegen en heeft ook vaak dezelfde woonbegeleider(s).

Besluit

Het werk als sociaal werker in een woongroep is uitdagend, spannend en inspirerend. Omdat er sprake is van zoveel onderlinge interactie tussen verschillende mensen met hun problemen en talenten, en de zorg die een sociaal werker hierin moet leveren, word je continue uitgedaagd om voor een positieve groep te zorgen en deze te handhaven. Het is zaak om eventuele problemen of conflicten tijdig te signaleren en met de nodige kennis en ervaring deze om te draaien zodat je cliënten een veilige en prettige woonomgeving krijgen en houden.

Literatuurlijst

Bekker, M. (2016). *Groepsdynamica: werken in en met groepen*. Boom.
Schreuder, L., & Messing, C. (2012). *Werken met groepen*.